

La lengua de la versión latina del *Liber de doctrina puerili* de Ramon Llull

JAUME MEDINA

Universitat Autònoma de Barcelona
jaume.medina@uab.cat

Recibido: abril de 2011. Aceptado: mayo de 2011

Resumen: Una comparación del léxico y de la sintaxis usados en las tres versiones del *Liber de doctrina puerili* de Ramon Llull, transmitidas por la tradición manuscrita.

Palabras clave: lexicografía latina medieval, sintaxis latina medieval, tradición manuscrita, filología latina, Ramon Llull.

Résumé: Une comparaison du vocabulaire et de la syntaxe utilisés dans les trois versions du *Liber puerilidoctrine* de Ramon Llull, transmises par la tradition manuscrite.

Mots-clés: lexicographie latine médiévale, syntaxe latine médiévale, tradition manuscrite, philologielatine, Ramon Llull.

Como es sabido, Ramon Llull (Palma de Mallorca? 1232/33-Palma de Mallorca 1315/16) escribió la mayor parte de sus obras en catalán, aunque la mayor parte de ellas se nos han conservado sólo en su traducción latina. Por lo que respecta al *Liber de doctrina puerili* (1274-1276), uno de los primeros escritos del maestro, la obra se ha conservado en su lengua original y en latín. Sin embargo, la traducción latina ha llegado hasta nosotros en tres versiones distintas.

El texto latino del *Liber de doctrina puerili* nos ha sido transmitido por cuatro manuscritos, de los que dos, *MN*, pertenecen al s. XIV (primer tercio y segunda mitad, respectivamente),¹ uno, *L*,² al s. XV,³ y otro, *P*,⁴ al s. XVIII. Sin

¹ *N* MÜNCHEN, *Bayerische Staatsbibliothek*, Clm. 10549 (Primer tercio del s. XIV); *M* MÜNCHEN, *Bayerische Staatsbibliothek*, Clm. 10548 (Segunda mitad del s. XIV).

² *L* LYON, *Bibliothèque Publique*, Fonds Général 258 (XV).

³ Sin embargo, la traducción latina del *Liber de doctrina puerili* contenida en este manuscrito es de principios del siglo XIV, ya que en el colofón está fechada en el año 1313.

⁴ *P* PALMA, *Biblioteca Pública*, 1072 (XVIII).

embargo, a semejanza de lo que ocurre con otras obras lulianas, estos cuatro manuscritos ofrecen hasta tres versiones latinas diferentes: una ha sido transmitida por *MN*, otra por *L* y otra por *P*.

Por lo que se refiere a *MN* hay que decir, por una parte, que, aunque presenten una misma versión, en unas pocas ocasiones (especialmente en los capítulos XV-XVII) difieren profundamente en la lectura (en el resto de la obra, exceptuadas algunas variantes ocasionales, coinciden plenamente), y, por otra, que, al haber perdido *N* algunos folios, el texto contenido en estos ha podido ser leído en su integridad solamente a través de *M*.

Por su parte, *L* y *P* presentan sus propias versiones. Estas son muy próximas entre ellas y a la vez muy diferentes de la ofrecida por *MN*, aunque hay que tener presente que *P* con mucha frecuencia se acerca a la manera de redactar de *MN*. Pero a pesar de que en general las versiones transmitidas por *L* y *P* coinciden en la distribución de los capítulos y de los párrafos, así como en la manera de transmitir el contenido, sin embargo presentan una respecto a otra una enorme cantidad de variantes en lo que se refiere al léxico, a la sintaxis e incluso al mismo contenido de algunos de los párrafos, lo que imposibilita su organización en un solo texto. Probablemente, pues, *L* y *P* toman el punto de arranque en una misma versión. Sin embargo, *L* incorpora un capítulo (*De militibus*, situado entre los capítulos LXXX y LXXXI de las otras dos versiones) que no se encuentra en ningún otro códice latino, ni tampoco en ninguno de los que transmiten el texto catalán, lo que singulariza a este códice dentro del conjunto de la tradición manuscrita.

En cuanto a los títulos de los grandes apartados en que se divide la obra, solamente *P* da con regularidad la numeración de las diversas partes (*prima ... decima pars*). A su vez, *P* se distingue de *MNL* en el hecho de que, en el prólogo, 3, y en el título del cap. I, *P* habla de los *doce artículos de la fe católica*, mientras que *MNL* hablan de *catorce artículos*. Y asimismo, en el cap. LXXVII, mientras que *MNL* hablan de *cinco principios de la naturaleza*, *P* habla de *cuatro*. Igualmente, en la segunda parte, *MN* hablan *De decem mandatis*, mientras que *LP* hablan *De decem praeceptis*. En la sexta parte, *MN* hablan *De septem gaudiis dominae nostrae*, mientras que *LP* dicen: *De septem gaudiis nostrae dominae sanctae Mariae*. En la séptima parte, *MN* hablan *De septem uirtutibus, quae sunt uiae salutis*, mientras que *LP* dicen: *De septem uirtutibus, quae sunt uiae saluationis*. En la octava parte, *MNL* hablan *De septem peccatis mortalibus*, mientras que *P* prolonga ampliamente esta entrada: *De septem mortalibus peccatis, per quae homo uadit ad perdurabilem damnationem*. En cambio, el título de la novena parte es el mismo en las tres versiones. En la décima parte, *MNL* coinciden al hablar *De septem artibus*, mientras que *P* habla *De septem artibus et quattuor scientiis et artibus mechanicis*. En el capítulo LXXIII, *L* introduce unas rúbricas *De logica, de rhetorica*, y en el LXXIII unas rúbricas *De arithmetica, De musica, De astronomia*. Por su parte, antes de comenzar el capítulo LXXX, *MN* presentan un título que no se encuentra en *LP* y que se refiere a los temas que se van a tratar hasta el final del libro, es decir, *De materiis diuersis*. Finalmente, en el capítulo XCVII, dos manuscritos (*NP*) hablan de las siete edades del mundo y los dos restantes (*ML*) de las ocho edades; de hecho la ex-

plicación de esta dualidad se encuentra en el párrafo 13, donde se dice que «*octaua aetas est post finem mundi*».

Por otra parte, son muchos los párrafos que se encuentran en *LP* y que *MN* omiten (por ejemplo, LXI, 7; LXIII, 5, 7; LXV, 4; LXVI, 4, 5).

Al comparar entre *L* y *P*, se puede observar que sólo *P* transmite el texto íntegro, mientras que *L* ofrece respecto a *P* diversas lagunas breves y dos extensas (capítulos XXIII, 6-8 y XXVII, 4-5). Por otra parte, *P*, carente de lagunas y de errores, escrito con nitidez y sostenida firmeza desde el principio hasta el fin, es el manuscrito que, a pesar de las reducidas dimensiones de su letra, mejor se puede leer.

A su vez, *L*, además de la omisión de algunos pasajes existentes en *P* (capítulos XXIII, 6-8 y XXVI, 4-5), está lleno de vacilaciones: unas debidas probablemente al mismo copista, que en algunas ocasiones tachó el texto y a continuación escribió sus propias correcciones; otras debidas a una segunda mano, que añadió (sobre las mismas líneas del texto —con una letra a menudo difícil de leer o interpretar— o al margen —y en este caso se trata, seguramente de una tercera mano—) palabras o expresiones, a veces poniéndolas sobre la palabra corregida, sin tomarse casi nunca la molestia de indicar la necesidad de su supresión (de manera que quedan dos posibilidades de lectura de una misma palabra; por ejemplo «*Amabilis / Dilecte*», capítulo VII, 8; en este caso, la segunda mano a veces punea la primera de las dos palabras —indicando así la necesidad de prescindir de ésta—; pero muchas veces se olvida de escribir los puntos, y, por lo tanto, quedan como válidas las dos lecciones).

Así, al contrastar los textos ofrecidos por *L* y por *P*, el lector puede darse cuenta de que, a pesar de tratarse de dos versiones muy próximas y que parecen haber tenido un origen común, la manera como se concretan tanto en el plano del léxico como en el de la sintaxis hace de ellas dos versiones diferentes e independientes.

Seguidamente vamos a considerar los principales factores de variación lingüística en lo que respecta a los aspectos léxicos y sintácticos a lo largo de las tres versiones latinas del *Liber de doctrina puerili*, que pueden ser resumidos de la siguiente manera:

A. LAS PALABRAS

1. clasicizante / popular (y viceversa)

En general, las tres versiones siguen un mismo modelo de lengua. Sin embargo, a veces presentan, indistintamente, algunos rasgos que las caracterizan como más clasicizantes o como más populares. Así, en el ejemplo siguiente, se diría que la versión ofrecida por *MN* es más «clásica» (la palabra «*uoraginem*» le da un cierto aire poético).

MN	L	P
<p>IX. De descensu ad inferos</p> <p>[1] In tempore prophetarum et sanctorum hominum et sanctorum patrum, antequam foret Dei Filius incarnatus ac etiam crucifixus, omnes prophetae et omnes sancti ratione originalis peccati ad inferni uo- raginem descendebant. Et quando Dei Filio placuit, ut incarnaretur et nasceretur, beatus Iohannes Baptista fuit nuntius Filii Dei sanctis, qui erant in inferni tenebris cruciati, et denuntiauit illis aduentum Filii Dei, de quo amici Dei gaudium et solacium habuerunt.</p>	<p>Quando descendit ad inferos. Nonum capitulum</p> <p>[1] Tempore prophetarum, sanctorum hominum et sanctorum patrum, antequam Filius Dei esset incarnatus et crucifixus, omnes prophetae et sancti, qui credebant in aduentu Filii Dei, ibant ad inferos ratione originalis peccati. Et quando placuit Filio Dei, quod ipse esset incarnatus et natus, sanctus Iohannes Baptista fuit nuntius Filii Dei sanctis, qui erant in poenis infernalibus cruciati, et denuntiauit illis aduentum Filii Dei, de quo fuerunt sancti laeti et consolati.</p>	<p>Cap. 9. De descensu ad inferos.</p> <p>[1] In tempore prophetarum et sanctorum patrum, antequam Filius Dei erat incarnatus et crucifixus, omnes prophetae et sancti qui credebant in aduentum Filii Dei, ibant in infernum ratione originalis peccati. Vnde, cum placuit Filio Dei, quod incarnaretur et nasceretur, sanctus Iohannes Baptista fuit nuntius Filii Dei sanctis, qui torquebantur in infernalibus poenis, et denuntiauit illis aduentum Filii Dei, de quo sancti fuerunt laetati et consolati.</p>

En cambio, en el ejemplo siguiente, a pesar de que en un principio parezca que la versión de *MN* es también más clasicizante (ya que presenta la lectura «*in quadam camera*», más literaria, sin duda que «*in una camera*», presentada por *LP*), sin embargo se puede observar que la introducción temporal de *MN* («*quando*») es menos afortunada literariamente que la presentada por *LP* («*dum*»):

X	X	X
<p>[4] Item, quando apostoli stabant inclusi in quadam camera et ianuae essent clausae, dominus Iesus Christus apparuit eis ad ostendendum, quod surrexerat corpore glorificato, quod quidem corpus non poterat loco seu obiecto aliquo impediri; et ad ostendendum, quod ipse ueracius erat homo, escam petiit et comedit.</p>	<p>[4] Dum apostoli starent in una camera ianuis clausis, dominus noster Iesus Christus apparuit eis ad ostendendum, quod ipse resurrexerat cum corpore glorificato, quod non habet impedimentum transeundi ubique; et ad demonstrandum, quod ipse erat uerus homo, petiit ad comendendum.</p>	<p>[4] Dum apostoli erant in una camera et portae erant clausae, noster dominus Iesus Christus apparuit illis ad demonstrandum, quod ipse resurrexisset cum glorificato corpore, quod non habet impedimentum transeundi per omne locum; et ad demonstrandum, quod ipse uere esset homo, petiit, quod manducaret.</p>

2. Pronombre / substantivo

III	III	III
<p>[15] [...] et intellige, qualiter <i>ea</i>, quae comedis, a diuersis locis dominus tibi fecit portari.</p>	<p>[15] [...] et intellige, qualiter <i>ea</i>, quae comedis, fecit tibi Deus adduci de diuersis locis.</p>	<p>[15] [...] et intellige, quomodo <i>res</i>, quas manducas, Deus tibi fecerit adduci de diuersis locis.</p>

3. Tu/Tuus

III	III	III
<p>[16] Deus creauit <i>tibi</i> oculos</p>	<p>[16] Deus creauit <i>tuos</i> oculos</p>	<p>[16] Deus creauit <i>tuos</i> oculos</p>

4. Suus / Is / Ipse

X	X	X
<p>[5] Non est qui posset enarrare solamen et laetitiam, quam apostoli habuerunt, quando uiderunt, quod <i>suus</i> dominus resurrexerat.</p>	<p>[5] Magnam laetitiam, quam habuerunt apostoli, qui uiderunt <i>eorum</i> dominum resuscitatum, non est, qui possit narrare.</p>	<p>[5] Non est, qui posset enarrare magnam laetitiam, quae fuit inter apostolos, quando uiderunt <i>ipsorum</i> dominum resurrexisse.</p>

5. Ille / ipse

III	III	III
<p>[16] Deus creauit tibi oculos, ut <i>cum illis</i> ipsum uideas in creaturis, quae <i>ipsum</i> repraesentant oculis tuae mentis</p>	<p>[16] Deus creauit tuos oculos, ut <i>cum ipsis</i> eum in creaturis, quae <i>ipsum</i> repraesentant, uideris oculis tuae mentis</p>	<p>[16] Deus creauit tuos oculos, ut <i>cum illis</i> ipsum uideas in creaturis, quae <i>illum</i> repraesentant oculis tuae mentis</p>

6. Ipse / is / ille

III	III	III
[16] [...] et Deus creavit cor tuum, ut sit camera, qua <i>ipsum</i> teneas et diligas.	[16] [...] et Deus creavit tuum cor, ut sit camera, in qua <i>eum</i> teneas et ames.	[16] [...] et Deus creavit tuum cor, ut sit camera, in qua <i>illum</i> teneas, et illum ames.

7. Ille / hic / is

III. De recreatione	De recreatione. Quartum capitulum	Cap. 4. De recreatione.
[1] Recreatio est recuperare <i>illud</i> , quod amiserat in suo populo dominus Deus noster	[1] Recreatio est recuperare <i>hoc</i> , quod perdiderat dominus Deus noster in suo populo	[1] Recreatio est recuperare <i>id</i> , quod noster dominus Deus perdiderat in suo populo

8. Hic / iste

II	II	II
[8] Non uilipendas, fili mi, librum <i>istum</i> ...	[8] Non despicias, fili, <i>istum</i> librum...	[8] Fili non uilipendas <i>hunc</i> librum...
III	III	III
[7] <i>Hic</i> quidem Iesus Christus uenit in mundum ad recreandum mundum et ad humanum genus...	[7] <i>Iste</i> Iesus Christus uenit in mundum pro recreando ipsum et pro exaltando humanum genus...	[7] <i>Iste</i> Iesus Christus uenit in mundum ad recreandum mundum et ad exaltandum humanum genus...

9. Is / suus

III	III	III
[16] [...] creauitque pedes tuos, ut per <i>eius</i> semitas gradiaris	[16] [...] et creauit pedes tuos, ut per <i>suas</i> uias uadas	[16] [...] et tuos pedes, ut uadas per <i>suas</i> uias

VIII	VIII	VIII
[8] [...] et eius <i>sanguis</i> per omnia organa sui corporis <i>discurrebat</i> .	[8] [...] et <i>suus</i> praetiosus sanguis decurrebat per totum corpus.	[8] [...] et sanguis decurrebat per totum corpus.

10. Omnis / hic / iste

VI	VI	VI
[8] Fili, obligatus es credere <i>omnia</i> , quae de conceptione Dei Filii tibi dixi.	[8] Obligatus es, fili, ad credendum <i>his</i> , quae tibi dico de conceptione Filii Dei.	[8] Fili, es obligatus ad credendum <i>ista</i> , quae dico de conceptione Filii Dei.

11. Pro / propter / per

III	III	III
[9] Fili, si tam malum est peccare et esse Deo inoboediens, quod <i>pro</i> solo uno peccato in ira Dei sumus omnes...	[9] Si igitur ita mala res, fili, sit peccatum et esse inoboediens Deo, quod <i>propter</i> unum peccatum tantummodo fuimus omnes in ira Dei...	[9] Fili, si tam mala res est peccare et esse inoboediens Deo, quod <i>per</i> unum peccatum tantum omnes fuimus in ira Dei...

12. Ergo / igitur

V	V	V
[7] Si tu respis gloriam huius mundi, ut alterius saeculi gloriam perfruaris, tu habebis gloriam, quae tantum, quantum gloria domini perdurabit. <i>Ergo</i> memorare et intellige quomodo per contemptum gloriae, quae modicum durat, possis acquirere gloriam, quae tantum, quantum gloria Altissimi perdurabit.	[7] Si tu despicias gloriam huius mundi, ut habebas gloriam alterius, tu habebis gloriam, quae durabit tantum, quantum gloria Dei. <i>Ergo</i> recordare et intellige qualiter pro despiciendo paruam gloriam, quae modicum durat, potes lucrari gloriam, quae durabit tantum, quantum gloria Altissimi.	[7] Si tu, fili, contemnis gloriam huius mundi, ut habebas gloriam alterius, habebis gloriam, quae durabit tantum, quantum gloria Dei. <i>Igitur</i> recole et intellige, quomodo per contemnere paruam gloriam, quae parum durat, possis lucrari gloriam, quae durat tantum, quantum gloria Altissimi.

13. Per hoc / ideo

VII	VII	VII
[2] [...] <i>Ac per hoc</i> , quando Filio Dei placuit, ut nasceretur, scias, quod in loco paupere fuit ortus, uidelicet in praesepe ubi animalia comedebant.	[2] [...] <i>Et ideo</i> , quando placuit Filio Dei, quod nasceretur, natus fuit in paupere loco, uidelicet in praesepe, in quo comedebant bestiae.	[2] [...] <i>Et ideo</i> cum placuit Filio Dei, quod nasceretur, fuit natus in paupere loco, scilicet in praesepe, ubi comedebant bestiae.

14. Ac / et

VII	VII	VII
[2] [...] <i>Ac per hoc</i> , quando Filio Dei placuit, ut nasceretur, scias, quod in loco paupere fuit ortus, uidelicet in praesepe ubi animalia comedebant.	[2] [...] <i>Et ideo</i> , quando placuit Filio Dei, quod nasceretur, natus fuit in paupere loco, uidelicet in praesepe, in quo comedebant bestiae.	[2] [...] <i>Et ideo</i> cum placuit Filio Dei, quod nasceretur, fuit natus in paupere loco, scilicet in praesepe, ubi comedebant bestiae.

15. Idcirco / ideo

XIII	XIII	XIII
[7] Oportuit etiam, quod lex uetus nouam legem praecederet, sicut fundamentum debet esse, antequam fiat domus, et quia Iudaeos non poenitet culpae mortis, qua Christum dominum punierunt, nec credunt uerbis dictis a domino Iesu Christo, nec credunt illud, quod per antiquam legem significabatur, <i>ideo</i> sunt in statu damnationis, quia ex quo completum est, quod antiquae legis sacrificia figurabant, illud non debet amplius obseruari.	[7] Lex uetus fuit conuenienter antequam noua, sicut fundamentum oportuit esse antequam cameram, et quia Iudaeos non poenitet culpae, quam habent, eo quia tractauerunt mortem domini nostri Iesu Christi, <i>idcirco</i> sunt in errore et credunt tenere legem Moysi, quam non tenent, eo quia non sequuntur illud, quod lex uetus significat de noua.	[7] Conuenit, quod uetus lex esset prius quam noua, sicut conuenit, quod fundamenta sint prius quam camera, et quia Iudaeos non poenitet culpae, quam habent, quia tractarunt mortem nostri domini Iesu Christi, <i>ideo</i> sunt in errore et putant tenere legem Moysi, quam non tenent, quia non sequuntur hoc, quod uetus lex significat de noua lege.

16. Si non / nisi

III	III	III
[8] Fili, credere te oportet in hunc mundum dominum Iesum Christum, de quo loquor; nam <i>si non</i> crederes, esses nullatenus recreatus...	[8] Fili, credere te oportet in ipsum dominum nostrum Iesum Christum, de quo tibi loquor; quia <i>nisi</i> hoc faceres, non esses recreatus...	[8] Fili, conuenit, quod credas in hunc dominum Iesum Christum, de quo loquor; nam <i>si hoc non</i> crederes, non esses recreatus...

17. Quia / eo quia

III	III	III
[8] [...] in qua existunt Iudaei et Saraceni et alii infideles, <i>quia</i> non credunt in aduentum nec in passionem domini nostri Iesu Christi.	[8] [...] in qua quidem culpa sunt Iudaei, Saraceni et ceteri infideles, <i>eo quia</i> non credunt in aduentu nec in passione domini Dei nostri Iesu Christi.	[8] [...] in qua sunt Iudaei et Saraceni et alii infideles, <i>quia</i> non credunt in aduentum nec in passionem nostri domini Dei Iesu Christi.

18. Tam / ita

III	III	III
[9] Fili, si <i>tam</i> malum est peccare et esse Deo inoboediens...	[9] Si igitur <i>ita</i> mala res, fili, sit peccatum et esse inoboediens Deo...	[9] Fili, si <i>tam</i> mala res est peccare et esse inoboediens Deo...

19. Coram / Ante

VIII	VIII	VIII
[13] [...] si <i>coram</i> se cruciari uel interfici te uideret.	[13] [...] si quis <i>coram</i> ea te interficeret et tormentaret.	[13] [...] si <i>ante</i> illam occidereris et cruciareris.

20. Comparativo: simple / con *plus quam* / *magis quam*

V	V	V
[6] [...] Illud corpus in die iudicii resurget, ac sole quidem <i>clarius</i> refulgebit...	[6] [...] Illud corpus resuscitabit in die iudicii, et erit resplendens <i>plus quam</i> sol...	[6] [...] Istud corpus resuscitabitur in die iudicii, et erit <i>magis</i> resplendens <i>quam</i> sol

21. Comparativo: *longe plus* / *maior* / *plus*

V	V	V
[6] [...] Illud corpus in die iudicii resurget, ac sole quidem <i>clarius</i> refulgebit, et numquam morietur, et <i>longe plus</i> gloriae possidebit, quam sit tota gloria, quae consistit in hominibus huius mundi.	[6] [...] Illud corpus resuscitabit in die iudicii, et erit resplendens <i>plus quam</i> sol, et numquam morietur, et habebit <i>maiolem</i> gloriam, quam sit tota gloria, quae est in omnibus hominibus huius mundi.	[6] [...] Istud corpus resuscitabitur in die iudicii, et erit <i>magis</i> resplendens <i>quam</i> sol, et nullo tempore morietur; et habebit <i>plus</i> gloriae, quam sit omnis gloria, quae est in hominibus huius mundi.

22. Superlativo: *multum*+adj. / terminación de superlativo

X	X	X
[3] [...] Nam maior uirtus, quam homo possit habere, est caritas, ad ostendendum, quod Dei Filio sit caritas <i>multum grata</i> , primo ipse Dei Filius apparuit Magdalena.	[3] [...] Et quia caritas est melior uirtus, quae possit haberi, ad ostendendum, quod caritas est Filio Dei <i>gratissima</i> , Filius Dei apparuit Magdalena.	[3] [...] Et quia caritas est melior uirtus, quam homo potest habere, ad demonstrandum, quod caritas sit <i>multum grata</i> Filio Dei, apparuit Magdalena.

23. *Esse* / *existere*

III	III	III
[8] [...] in qua <i>existunt</i> Iudaei et Saraceni et alii infideles, quia non credunt in aduentum nec in passionem domini nostri Iesu Christi.	[8] [...] in qua quidem culpa <i>sunt</i> Iudaei, Saraceni et ceteri infideles, eo quia non credunt in aduentum nec in passione domini Dei nostri Iesu Christi.	[8] [...] in qua <i>sunt</i> Iudaei et Saraceni et alii infideles, quia non credunt in aduentum nec in passionem domini Dei nostri Iesu Christi.

24. *Esse* / *stare*

VIII	VIII	VIII
[3] [...] <i>eadem nocte Iesus Christus in oratione stabat eius apostolis...</i>	[3] [...] Iesus Christus <i>erat</i> in oratione illa nocte...	[3] [...] Iesus Christus illa nocte <i>stabat</i> in oratione

25. Numquam velle / Nolle / Non velle

VIII	VIII	VIII
[17] Scis tu, quare propter Iesum Christum mori non uis? Quia mori nimium pertimescis, et quia plus in hoc mundo, quam in alio esse desideras. Vnde, si tu fuisses Christus, <i>numquam</i> mori <i>uoluis</i> ses, nec mortuus unquam esset, quia, si uoluisset, numquam Dei Filius fuisset mortem passus.	[17] Scis tu quare non uis mori amore Iesu Christi? Eo quia mors infert tibi timorem, et ideo quia plus diligis esse in hoc mundo, quam in alio. Ergo, si tu fuisses Iesus Christus, iam <i>nolles</i> mori nec mortuus fuisses, cum ita sit, quod Iesus Christus non mortuus fuisset, si uoluisset.	[17] Scisne quare non uis mori propter Iesum Christum? Quia mors tibi facit timorem, et quia magis amas esse in hoc mundo, quam in alio. Vnde, si tu fuisses Iesus Christus, <i>non uoluisses</i> mori, nec fuisses mortuus, cum Iesus Christus non fuisset mortuus, si uoluisset non mori.

B. SINTAXIS

1. Construcción inversa

I	I	I
[7] <i>Deus est amandus, quia totus bonus est; Deus est magnus, quia in eo omnia terminantur; Deus est durabilis, quoniam non habet principium neque finem; timendus est Deus, quoniam in eo fortitudo est, et omnia scit, praeterita, praesentia et futura.</i>	[7] <i>Amabilis est Deus, quia totus bonus est; magnus est Deus, quia omne, quod est, terminatur in eo; durabilis est Deus, quia caret principio et fine; timibilis est Deus, quia omne posse est in ipso, et omnia scit.</i>	[7] <i>Deus est amabilis, quia est totus bonus; Deus est magnus, quia omnia, quae sunt, terminantur in illo; Deus est durabilis, quia non habet principium nec finem; Deus est timibilis, quia in illo est omnis potestas et scit omnia.</i>
II	II	II
[1] <i>Obligatus es, dilecte fili, credere in sanctam trinitatem domini Dei nostri, quae trinitas unus est Deus...</i>	[1] <i>Obligatus es, dilecte fili, ad credendum in sancta trinitate domini Dei nostri, quae quidem trinitas est unus Deus...</i>	[1] <i>Obligatus es, amabilis fili, ad credendum in sanctam trinitatem nostri domini Dei, quae trinitas est unus Deus...</i>
[7] <i>Quod non sufficis intelligere non abneges...</i>	[7] <i>Non discredas omne illud, quod non potes intelligere...</i>	[7] <i>Non discredas omne illud, quod non potes intelligere...</i>
[7] <i>Scis, qua de causa ita subtiliter tibi loquor?</i>	[7] <i>Et scis tu, quare sic loquor ita subtiliter?</i>	[7] <i>Et scis, quare tibi tam subtiliter loquor?</i>
[8] <i>Non uilipendas, fili mi, librum istum, quia id, quod in eo est, grosso modo traditur; quoniam factus non est exaltato intellectui, sed ut intellectus puerilis ad intelligendum istum mundum ualeat exaltari.</i>	[8] <i>Non despicias, fili, istum librum, eo quia grosso modo narratur; quia non est factus ad exaltandum intellectum, immo est factus, ut intellectus puerorum possit esse exaltatus ad intelligendum istum mundum et Deum.</i>	[8] <i>Fili non uilipendas hunc librum, quia grosso modo enarratur; quia non est factus exaltato intellectui, sed est factus, ut intellectus infantium possint exaltari ad intelligendum hunc mundum et Deum.</i>
III. De creatione	Tertium capitulum. De creatione	Cap. 3. De creatura
[1] <i>Creator est Deus, qui de nihilo fecit mundum.</i>	[1] <i>Creator est factor, qui fecit mundum de nihilo.</i>	[1] <i>Creator est factor, qui de nihilo fecit mundum.</i>

X	X	X
[5] <i>Non est qui posset enarrare solamen et laetitiam, quam apostoli habuerunt, quando uiderunt, quod suus dominus resurrexerat.</i>	[5] <i>Magnam laetitiam, quam habuerunt apostoli, qui uiderunt eorum dominum resuscitatum, non est, qui possit narrare.</i>	[5] <i>Non est, qui posset enarrare magnam laetitiam, quae fuit inter apostolos, quando uiderunt ipsorum dominum resurrexisse.</i>

2. Omission de algunas palabras

II	II	II
[7] <i>Quod non sufficis intelligere non abneges; quia si ea abnegas, tu affectas tuum intellectum esse maiorem quam sint ea, quae tuus de Deo nequit apprehendere intellectus.</i>	[7] <i>Non discredas omne illud, quod non potes intelligere; quia si facias tu uis facere maiorem tuum intellectum, quam sunt omnia.</i>	[7] <i>Non discredas omne illud, quod non potes intelligere; quia si hoc facis, tu uis tuum intellectum maiorem facere, quam omnia.</i>

3. Expresión más breve / Expresión más desarrollada (y viceversa)

VI	VI	VI
[6] <i>In illa quidem sapientia et in illa uirtute ac in illa potestate, in qua Iesus Christus fuit, quando adultus extitit ac aetatis perfectae, habuit complementum.</i>	[6] <i>In illa sapientia et in illa uirtute et in illo posse, in quibus fuit Iesus Christus, quando creuit et habuit perfectam aetatem, in illa eadem sapientia et cum illo posse et uirtute fuit incontinenti, quod fuit coniunctus cum Filio Dei.</i>	[6] <i>In illa sapientia et in illa uirtute, et in illa potestate, in qua fuit Iesus Christus, quando fuit adultus et habuit perfectam aetatem, in illa eadem sapientia, potestate et uirtute fuit, quamprimum fuit unitus cum Filio Dei.</i>
VIII	VIII	VIII
[2] <i>Illo tempore, quo dominus noster Iesus Christus aetatis erat annorum triginta, incepit populo praedicare, et plurima mi-</i>	[2] <i>In illo tempore, quo dominus Deus noster Iesus Christus habuit aetatem triginta annorum, ipse praedicabat populo Israelitico,</i>	[2] <i>In illo tempore, quo noster dominus Iesus Christus habuit aetatem triginta annorum, et praedicabat populo Israelis, et fa-</i>

<p><i>racula faciebat, et praedicaui quasi per tres annos. In illo tempore Iudaei inuidi uolentes eum perdere tractauerunt, quomodo ipsum perderent, diabolo instigante.</i></p> <p>VIII</p> <p>[9] Postquam autem percuesserunt eum et in multis illisissent, fecerunt eum tollere crucem suam usque ad locum, ubi crucifixerunt eum, et clauis confixerunt. Deinde erexerunt crucem in altum et stetit in cruce suspensus, ut possent eum aspicere omnes gentes.</p>	<p>et faciebat multa miracula, accidit, quod Iudaei tractauerunt de sua morte.</p> <p>VIII</p> <p>[9] Postquam uerberauerunt ipsum, fecerunt ei portare crucem usque ad locum, ubi crucifixerunt eum, et ipsum clauellaauerunt in cruce. Et stabat pendens in cruce, ut omnes uiderent eum.</p>	<p>ciebat multa miracula, accidit, quod Iudaei tractabant suam mortem.</p> <p>VIII</p> <p>[9] Postquam illum flagellauerunt, erexerunt crucem, ut omnes illum uiderent.</p>
--	---	---

3a. Expresión más breve (MN) — Expresión más larga (L-P)

<p>XVIII</p> <p>[3] Cogita, fili, quanta puritas est in flore et in anima uirtuosa, et cogita quanta pollutio, quod ego nominare uel scribere non sum ausus, quia uerba non possem dicere turpiora.</p> <p>LIX</p> <p>[7] Amabilis fili, maior est Dei uoluntas quam tua, et ideo conuenit, quod Deus fortius tuam diligat saluationem, quam tu; unde propter hoc sua uoluntas conuenit suae potes-</p>	<p>XVIII</p> <p>[3] Dilige, fili, munditiam, quae est in flore et in anima uirtuosa, et considera in magna immunditie et turpitudine, quae sunt in opere luxuria, quae non audeo nominare nec scribere, nec turpiora uerba, quae sunt, nomen neque scribam.</p> <p>LIX</p> <p>[7] Amabilis fili, maior est uoluntas Dei, quam tua, et ideo oportet, quod Deus fortius diligat tuam saluationem, quam facias tu; et propter hoc uoluntas sua conuenit cum posse suo,</p>	<p>XVIII</p> <p>[3] Aestima, fili, munditiam, quae est in flore et in uirtuosa anima, et cogita magnam turpitudinem, quae est in opere luxuria, quam non audeo nec nominare nec scribere, ut turpiora uerba, quae sint, non nomen nec scribam.</p> <p>LIX</p> <p>[7] Amabilis fili, uoluntas Dei est maior quam tua, et ideo conuenit, quod Deus fortius amet tuam saluationem, quam tu illam ames; unde sua uoluntas conuenit cum sua potestate,</p>
---	---	---

<p><i>tati: cuicumque uult, saluationem tribuit; si Deus uolens saluare non saluaret non esset omnipotens.</i></p> <p>LXXXVIII</p> <p>[23] Medicus uolens curare infirmum per accidentia, quae designantur, cognoscit, quae cura infirmo sit necessaria.</p>	<p>quod potest dare, cui uult, saluationem; et cum tuum uelle non habeat posse, quod det tibi nec alteri saluationem, nisi Deus plus diligeret tuam saluationem, quam tu ipse, esset minor in uolendo quam in posendo.</p> <p>LXXXVIII</p> <p>[23] Amabilis fili, medicus habet intentionem curandi infirmitatem, et ex accidentibus, quae se manifestant propter infirmitatem, inquit occasionem infirmitatis; et quando habet notitiam infirmitatum, tunc per contrariam occasionem curat infirmum.</p>	<p>quae potest dare saluationem, cui uult; et quia tua uoluntas non habet potestatem, quod det tibi uel alteri saluationem, etsi Deus non plus amaret tuam saluationem, quam tu ipse, esset minor in uoluntate, quam in potestate, et hoc non est uerum.</p> <p>LXXXVIII</p> <p>[23] Amabilis fili, medicus habet intentionem curandi infirmitatem, et per accidentia, quae se demonstrant per infirmitatem, inquit causam infirmitatis; et quando habet cognitionem causae, tunc per contrariam causam curat infirmitatem.</p>
--	---	---

3b. Expresión más larga (MN) — Expresión más breve (L-P)

<p>LXXXIX</p> <p>[1] Hypocrisia est fingere se uirtuosum exterius et esse criminosum interius; et hypocritae sunt sicut paries, qui exterius est albus et pictus, et interius est inepte factus et male compositus et male fundamentato. Et sicut trabes intus corrosa et putrida et foris picta, et sicut fructus pulcher exterius et intus turpis, sic hypocritae exterius sunt pulchri et intus pleni uitii et mendaciis.</p>	<p>LXXXIX</p> <p>[1] Hypocrisis est similitudo uirtutis in hoc, quod est uitium occultum; et ideo, fili, homines hypocritae faciunt falsas similitudines et uolunt uideri a gentibus, quod sint boni, et tamen sunt pleni uitii et defectibus.</p>	<p>LXXXIX</p> <p>[1] Hypocrisis est similitudo uirtutis in hoc, quod est occultatum uitium; et ideo, fili, homines hypocritae faciunt falsas similitudines et fingunt se coram gentibus, quod sint boni et sunt mali et pleni uitii et culpae.</p>
--	--	--

4. Singular / plural

IX	IX	IX
[5] [...] non tamen credas, fili, quod Filius Dei iterum ueniat in hunc mundum ad liberandum peccatores, qui resident <i>in inferno</i> .	[5] [...] et credas, fili, quod Filius Dei nunquam ueniet alia uice deliberatum peccatores, qui sunt <i>in inferno</i> .	[5] [...] et non credas, fili, quod Filius Dei ullo tempore ueniat ad liberandum peccatores, qui sunt <i>in infernis</i> .

5. Verbo: infinitivo / ad+gerundio

VI	VI	VI
[8] Fili, <i>obligatus es credere</i> omnia, quae de conceptione Dei Filii tibi dixi.	[8] Obligatus es, fili, <i>ad credendum</i> his, quae tibi dico de conceptione Filii Dei.	[8] Fili, es obligatus <i>ad credendum</i> ista, quae dico de conceptione Filii Dei.

6. Verbo pasivo: compuesto / simple

III	III	III
[2] [...] et propter hoc expedit, quod peccatum <i>foret deuictum et superatum</i> per illum, qui magis contrarius est peccato, quam per aliquod aliud posset esse.	[2] [...] et propter hoc oportuit, quod peccatum <i>fuisset deuictum et superatum</i> per illum, qui magis est contrarius peccato quam aliquod aliud.	[2] [...] et ideo conuenit quod illud peccatum <i>uinceretur et superaretur</i> per illum, qui est magis contrarius peccato, quam omne aliud.
V	V	V
[1] Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo absque aliquo interuallo ad laudandum illum, qui gloriam elargitur, quae <i>conceditur</i> a domino Deo nostro, qui gloriando in sua gloria dat gloriam sanctis suis.	[1] Gloria est, fili, continua et frequens benedictio sine cessatione in laudando illum, qui dat gloriam, quae quidem gloria <i>est data</i> per dominum Deum nostrum, qui gloriando in sua gloria dat gloriam sanctis gloriae.	[1] Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo sine ulla cessatione ad laudandum illum, qui dat gloriam, quae gloria <i>datur</i> per nostrum dominum Deum, qui gloriando in sua gloria dat gloriam sanctis gloriae.

7. Verbo: present de subjuntivo / futuro de indicativo

V	V	V
[9] Si tu, fili, <i>ingrediaris</i> gloriam, ubicumque sis erit gloria, et reperies gloriam [...]. Scis quare? Quoniam in omnibus locis gloriae est glorificator et dominus gloriae sempiternae.	[9] Si tu, fili, <i>intres</i> in gloria, ubicumque sis habebis gloriam, et inuenies gloriam. Et scis quare? Quia in omnibus locis gloriae est glorificator et dominus gloriae.	[9] Si tu, fili, <i>intrabis</i> in gloriam, ubicumque sis habebis gloriam, et inuenies gloriam. Et scis quare? Ideo, quia in omnibus locis gloriae est glorificator et dominus gloriae.

8. Verbo: presente de indicativo / presente de subjuntivo / presente de indicativo

V	V	V
[1] Ideo, fili, si gloriam <i>uis</i> habere...	[1] Vnde, fili, si tu <i>uelis</i> habere gloriam...	[1] Vnde, fili, si tu <i>uis</i> habere gloriam...

9. Verbo: Indicativo presente / pretérito perfecto / pretérito perfecto

III	III	III
[9] Fili, si tam malum est peccare et esse Deoinoboediens, quod pro solo uno peccato in ira Dei <i>sumus</i> omnes...	[9] Si igitur ita mala res, fili, sit peccatum et esse inoboediens Deo, quod propter unum peccatum tantummodo <i>fuius</i> omnes in ira Dei...	[9] Fili, si tam mala res est peccare et esse inoboediens Deo, quod per unum peccatum tantum omnes <i>fuius</i> in ira Dei...

10. Verbo: Indicativo presente / imperfecto / pretérito perfecto.

VIII	VIII	VIII
[12] [...] <i>Sed propter amorem uehementem, quem erga nos habet, uoluit totum sanguinem suum fundere.</i>	[12] [...] Sed propter magnum amorem, quem <i>habebat</i> erga nos, uoluit, quod totus suus sanguis <i>fuisset</i> effusus.	[12] [...] Sed propter magnum amorem, quem erga nos <i>habuit</i> , uoluit, quod suus totus sanguis <i>effunderetur</i> .

11. Verbo: Infinitivo / Pluscuamperfecto de subjuntivo pasivo / Imperfecto de subjuntivo pasivo.

VIII	VIII	VIII
[12] [...] <i>Sed propter amorem uehementem, quem erga nos habet, uoluit totum sanguinem suum fundere.</i>	[12] [...] <i>Sed propter magnum amorem, quem habebat erga nos, uoluit, quod totus suus sanguis fuisset effusus.</i>	[12] [...] <i>Sed propter magnum amorem, quem erga nos habuit, uoluit, quod suus totus sanguis effuderetur.</i>

12. Verbo: Indicativo perfecto / Indicativo pluscuamperfecto / Subjuntivo presente

VIII	VIII	VIII
[18] <i>Quid est istud, quod pro seruo suo dominus mori uoluit, et seruus pro domino suo mortuus esse non uult?</i>	[18] <i>Quid est hoc, quod dominus uoluerat mori pro suo uasallo, et uasallus non uelit mori pro suo domino?</i>	[18] <i>Quid est hoc, quod dominus uelit mori pro suo seruo, et seruus non uelit mori pro suo domino?</i>

13. Verbo: gerundio / participio presente / gerundio

V	V	V
[1] <i>Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo absque aliquo interuallo ad laudandum illum, qui gloriam elargitur, quae conceditur a domino Deo nostro, qui gloriam in sua gloria dat gloriam sanctis suis.</i>	[1] <i>Gloria est, fili, continua et frequens benedictio sine cessatione in laudando illum, qui dat gloriam, quae quidem gloria est data per dominum Deum nostrum, qui glorians in sua gloria dat gloriam sanctis gloriae.</i>	[1] <i>Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo sine ulla cessatione ad laudandum illum, qui dat gloriam, quae gloria datur per nostrum dominum Deum, qui gloriam in sua gloria dat gloriam sanctis gloriae.</i>

14. Verbo: activa, indicativo imperfecto / pasiva, indicativo imperfecto / activa, subjuntivo imperfecto

VIII	VIII	VIII
[3] <i>Quando autem appropinquabat passio Iesu Christi ad diem, quam mori debuit...</i>	[3] <i>Et quando appropinquabatur passio Iesu Christi die, qua debebat mori...</i>	[3] <i>Cum appropinquaret passio Iesu Christi, in die qua debuit mori...</i>

15. Oración de infinitivo / completiva con quod

V	V	V
[1] <i>Ideo, fili, si gloriam uis habere, oportet te credere, quod Deus sit glorificator beatorum paradisi, et quod illi in sua gloria gloriantur, et quod Deus cum sua gloria illos glorificet in aeternum.</i>	[1] <i>Vnde, fili, si tu uelis habere gloriam, credere te oportet, quod Deus sit glorificator beatorum paradisi, et quod ipsi sunt glorificati in sua gloria, et quod Deus glorificat eos cum suamet gloria.</i>	[1] <i>Vnde, fili, si tu uis habere gloriam, conuenit, quod credas, quod Deus sit glorificator beatorum paradisi, et quod illi glorificentur in sua gloria, et quod Deus illos glorificet cum suamet gloria.</i>
VI. De conceptione	De conceptione. Sextum capitulum	Cap. 6. De conceptione
[1] <i>Oportet, fili, quod tu credas in conceptionem domini Dei nostri Iesu Christi...</i>	[1] <i>Credere te oportet, fili, in conceptionem domini Dei nostri Iesu Christi...</i>	[1] <i>Fili, conuenit, quod credas in conceptionem nostri domini Dei Iesu Christi...</i>

16. Verbo: Oración de infinitivo pasivo / completiva activa / completiva pasiva

VIII	VIII	VIII
[11] [...] <i>Sed quia mors sua erat necessaria ad suum populum redimendum, hoc ideo cruciari uoluit et occidi.</i>	[11] [...] <i>Sed quia sua mors erat necessaria ad saluandum suum populum, ideo uoluit pati, quod homines tormentarent et interficerent eum.</i>	[11] [...] <i>Sed quia sua mors erat necessaria ad saluandum suum populum, ideo uoluit permittere, quod tormentaretur et occideretur.</i>

17. Verbo: Oración de infinitivo pasivo / Imperfecto de subjuntivo activo / Imperfecto de subjuntivo pasivo

VIII	VIII	VIII
[13] Dilecte fili, si uis in gloria uiuere, luceas mortem tui domini Iesu Christi; et si flere nequis, non tantum eum diligis, quantum te diligit tua mater, quae utique fleret, <i>si coram se cruciari uel interfici te uideret.</i>	[13] Dilecte fili, si uelis uiuere in gloria, plora mortem tui domini Iesu Christi; et nisi posses plorare, non eum tantum diligis, quantum tua mater te diligit, quae ploraret, <i>si quis coram ea te interficeret et tormentaret.</i>	[13] Amabilis fili, si uis uiuere in gloria, plora mortem tui domini Iesu Christi; et si non potes plorare, non amas illum tantum, quantum tua mater te amat, quae ploraret, <i>si ante illam occidereris et cruciareris.</i>

18. Coordinada copulativa / giro final / subordinada de relativo

X	X	X
[4] Item, quando apostoli stabant inclusi in quadam camera et ianuae essent clausae, dominus Iesus Christus apparuit eis ad ostendendum, quod surrexerat corpore glorificato, quod quidem corpus non poterat loco seu obiecto aliquo impediri; et ad ostendendum, quod ipse ueracius erat homo, <i>escam petiit et comedit.</i>	[4] Dum apostoli starent in una camera ianuis clausis, dominus noster Iesus Christus apparuit eis ad ostendendum, quod ipse resurrexerat cum corpore glorificato, quod non habet impedimentum transeundi ubique; et ad demonstrandum, quod ipse erat uerus homo, <i>petiit ad comendendum.</i>	[4] Dum apostoli erant in una camera et portae erant clausae, noster dominus Iesus Christus apparuit illis ad demonstrandum, quod ipse resurrexisset cum glorificato corpore, quod non habet impedimentum transeundi per omne locum; et ad demonstrandum, quod ipse uere esset homo, <i>petiit, quod manducaret.</i>

19. Interrogativa indirecta: Utrum...aut / uel...uel / an...uel

VIII	VIII	VIII
[19] Scires, fili, respondere, quae mors esset melior aut dulcior, <i>utrum mors aegritudinis aut amoris?</i>	[19] Sciesne mihi respondere, fili, qualis mors est melior nec dulcior, <i>uel mori amore uel infirmitate?</i>	[19] Sciresne mihi respondere, fili, quae mors sit magis dulcis et melior, <i>an mori per amorem uel per infirmitatem?</i>

20. Oración completiva: introducida por ut / introducida por quod

III	III	III
[5] Omnes, qui moriebantur, ibant ad ignem inferni, donec <i>placuit</i> summo Patri, <i>ut</i> suus Filius carnem sancta Maria, per gratiam sancti Spiritus.	[5] Omnes illi, qui inde moriebantur, ibant in ignem infernalem, donec <i>placuit</i> superno Patri, <i>quod</i> suus Filius <i>assumeret</i> carnem in nostra domina sancta Maria gratia sancti Spiritus.	[5] Omnes illi, qui moriebantur, ibant in infernalem ignem, quousque <i>placuit</i> supremo Patri, quod suus Filius <i>assumeret</i> carnem in nostra domina sancta Maria per gratiam sanctus Spiritus.
VI	VI	VI
[3] Has salutes, fili, dicas saepe uirgini gloriosae, quia maius placitum et <i>maior honor</i> , quem impendere ualeat sibi homo <i>est, ut</i> salutetur per easdem salutes, quas angelus Gabriel attulit ei a domino Deo nostro.	[3] Istas salutes, fili, dicas saepe uirgini gloriosae, quia maius placitum et <i>maiolem honorem</i> , quos possis ei facere, <i>est, quod</i> homo salutet eam per illas salutes, quas sanctus Gabriel portauit ei de domino Deo nostro.	[3] Fili, has salutes saepe dicas gloriosae uirgini, quia maius placitum et <i>maior honor</i> , quem homo illi potest facere, <i>est, quod</i> homo illam salutet per illas easdem salutationes, quas sanctus angelus Gabriel illi attulit de nostro domino Deo.

21. Absque+Ablativo / Quin+Subjuntivo

III	III	III
[6] In illa puella fuit Dei Filius incarnatus, et ortus fuit, ipsa manente uirgine, nec eius fuit uirginitas uiolata.	[6] In illa puella Filius Dei fuit incarnatus, et natus fuit ipsa uirgine existente <i>absque corruptione nec perditione uirginitatis.</i>	[6] In illa domicella Filius Dei fuit incarnatus, et natus ipsa existente uirgine, <i>quin corrumperetur et perderet suam uirginitatem.</i>

22. Absque / sine

V	V	V
[1] Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo <i>absque</i> aliquo interuallo...	[1] Gloria est, fili, continua et frequens benedictio <i>sine</i> cessatione...	[1] Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo <i>sine</i> ulla cessatione...

23. Construcción final: si / an

V	V	V
[11] Et si propter gloriam huius mundi alterius saeculi gloriam uilipendis, pone digitum tuum in caminum, et tempta, <i>si</i> poteris aeternum ignem perpetuo sustinere, quem damnati miseri patiuntur, quoniam illum oportebit pati, si contempseris gloriam domini Dei nostri.	[11] Et si pro gloria istius mundi despicias gloriam alterius, fili, pone tuum digitum in igne, et tempta, <i>si</i> posses sustinere ignem infernalem perpetue, quem sustinent damnati, quia illum ignem te oportebit sustinere, si despicias gloriam nostri domini Dei.	[11] Et si tu, propter gloriam huius mundi contemnis gloriam alterius mundi, pone tuum digitum in ignem, et tempta, <i>an</i> perpetuo poteris sustinere infernalem ignem, quem sustinent damnati, quia tibi conuenit sustinere illum ignem, si contemnis gloriam nostri domini Dei.

24. Construcción final: ut+subjuntivo / gerundio en genitivo / gerundio en acusativo

VIII	VIII	VIII
[15] Fili, respice in cruce, et uide quid tibi repraesentet passio Iesu Christi, qui manet extensis brachiis, tamquam amplecti te uolens, et uult, ut quemadmodum propter dilectionem nostram mortuus est, <i>ut saluemur</i> , sic nos eum amemus, ut mortem pro ipso pati nullatenus timeamus.	[15] Fili, respice in cruce, et uide quomodo repraesentat tibi passionem Iesu Christi, et stat brachiis extensis et expectet, quod sic sicut ipse est mortuus <i>amore saluandi nos</i> , quod sic nos non timeamus mori pro adorando eum.	[15] Fili, respice in cruce, et uide quomodo tibi repraesentet passionem Iesu Christi, qui erat extensus cum suis brachiis et sperabat, quod sicut ipse mortuus est <i>ad saluandum nos</i> , ita nos non timeamus mortem ad honorandum ipsum.
[16] Oportet, fili, ut moriaris, uelis nolis. Ergo, postquam mori te oportet, placeat tibi mori <i>in honore illius domini</i> , qui te ex nihilo procreauit, ac tibi quicquid habes elargitur; qui etiam potest ignem perpetuum tibi dare, et qui paratus est tibi dare gloriam sempiternam, et qui tua uoluit dilectione mori.	[16] Mori te oportet, fili, uelis aut non. Ergo, postquam mori te oportet, opta seu desidera mori <i>amore honorandi illum dominum</i> , qui te creauit, et qui tibi dat omne, quod habes, et qui potest tibi dare ignem aeuerternum, et qui tibi uult dare gloriam, quae caret fine, et qui amore tui uoluit pati et mori.	[16] Conuenit te mori, fili, siue uelis siue nolis. Igitur postquam debes mori, uelis mori <i>ad honorandum illum dominum</i> , qui te creauit, et qui tibi dedit omne, quod habes, et qui tibi potest dare perdurabilem ignem, et qui tibi uult dare gloriam, quae non habet finem, et qui ex tuo amore uoluit mori.

XLI	XLI	XLI
[7] Amabilis fili, hic mundus locus est ueniae et miserendi, quia in alio saeculo uenia nequit dari; quia si daemones et peccatores, qui sunt in inferno, possent <i>amare misericordiam</i> , omnes de inferno flagellis exirent, et per uoluntatem miserendi essent beati beatitudine sempiterna.	[7] Amabilis fili, iste mundus est locus parcendi et misericordiam habendi, quia in alio saeculo nemo potest parcere; quia si omnes daemones et peccatores, qui sunt in inferno, possent habere uoluntatem <i>amandi misericordiam</i> , omnes exirent a tormentis infernalibus, et propter uoluntatem misericordem essent beati in perpetua beatitudine.	[7] Amabilis fili, hic mundus est locus remittendi et habendi misericordiam, quia homo non potest remittere in alio saeculo; nam si omnes daemones et peccatores, qui sunt in inferno, possent habere uoluntatem <i>ad amandum misericordiam</i> , omnes exirent de infernalibus tormentis et per misericordiosam uoluntatem essent beati in perdurabili beatitudine.

25. Gerundio con propter / pro / ad

III	III	III
[9] [...] et <i>propter</i> illud peccatum <i>delendum</i> Filium Dei oportuit incarnari...	[9] [...] et <i>pro delendo</i> illud peccatum Filius Dei uoluit incarnari...	[9] [...] et <i>ad delendum</i> illud peccatum Filius Dei uoluit incarnari...

26. Participio presente / Oración subordinada de relativo

IX	IX	IX
[5] Si uno peccato Adae sanctae animae prophetarum <i>peccato non consentientes</i> tanto tempore steterunt in inferno, et omni tempore stetissent nisi Filius Dei aduenisset....	[5] Si pro uno peccato Adae animae sanctorum prophetarum, <i>quae non consentierunt peccato</i> , manserunt tamdiu ita longo tempore in inferno, et semper mansissent, si Filius Dei non uenisset...	[5] Si propter unum peccatum Adae animae prophetarum, <i>quae non consenserunt peccato</i> , tam longo tempore fuerunt in inferno, et omni tempore in illo fuissent, nisi Filius Dei uenisset...

27. Ablativo absoluto / coordinada copulativa

X	X	X
[4] Item, quando apostoli stabant inclusi in quadam camera <i>et ianuae essent clausae</i>	[4] Dum apostoli starent in una camera <i>ianuis clausis...</i>	[4] Dum apostoli erant in una camera <i>et portae erant clausae</i>

28. Concordancia del relativo con el antecedente: con el más próximo / con los dos

VI	VI	VI
[3] Has salutes, fili, dicas saepe uirgini gloriosae, quia <i>maius placitum et maior honor, quem</i> impendere ualeat sibi homo est, ut salutetur per easdem salutes, quas angelus Gabriel attulit ei a domino Deo nostro.	[3] Iestas salutes, fili, dicas saepe uirgini gloriosae, quia <i>maius placitum et maiorem honorem, quos</i> possis ei facere, est, quod homo salutet eam per illasmet salutes, quas sanctus Gabriel portauit ei de domino Deo nostro.	[3] Fili, has salutes saepe dicas gloriosae uirgini, quia <i>maius placitum et maior honor, quem</i> homo illi potest facere, est, quod homo illam salutet per illas easdem salutationes, quas sanctus angelus Gabriel illi attulit de nostro domino Deo.

29. In+ablato — In+acusativo

III	III	III
[3] [...] et iste labor, quem tu uides, cecidit <i>in nobis</i> ac inter Deum et humanum genus discordia fuit facta.	[3] [...] ideo incidit ista mors et iste labor, quem tu uides, <i>in nobis aliis</i> , et fuit facta discordia inter Deum et humanum genus.	[3] [...] propter hoc ista mors et iste labor, quem uides, cecidit <i>in nos</i> , et fuit facta discordia inter Deum et humanum genus.

30. Dirección: ad+Acusativo / in+ Acusativo

III	III	III
[5] Omnes, qui moriebantur, ibant <i>ad ignem</i> inferni...	[5] Omnes illi, qui inderiebantur, ibant <i>in ignem</i> infernalem...	[5] [5] Omnes illi, qui moriebantur, ibant <i>in infernalem ignem</i> ...

31. ad+Acusativo / Ablativo sin preposición / in+Ablativo

VIII	VIII	VIII
[3] <i>Quando autem appropinquabat passio Iesu Christi</i> ad diem, <i>quam mori debuit</i> ...	[3] Et quando appropinquabatur passio Iesu Christi <i>die</i> , qua debebat mori...	[3] Cum appropinquaret passio Iesu Christi <i>in die</i> , qua debuit mori...

32. In+Ablativo / Ablativo sin preposición / In+Ablativo

IX	IX	IX
[1] <i>In tempore</i> prophetarum et sanctorum hominum et sanctorum patrum...	[1] <i>Tempore</i> prophetarum, sanctorum hominum et sanctorum patrum...	[1] <i>In tempore</i> prophetarum et sanctorum patrum...

33. Dativo / Ad+Acusativo

VI	VI	VI
[2] In principio, quando placuit domino Deo nostro se humiliare, ut suum populum recrearet, ipse <i>misit dominae nostrae sanctae Mariae angelum Gabrielem</i> .	[2] In principio, quando placuit domino Deo nostro, qui se uoluit humiliare ad recreandum suum populum, <i>misit angelum Gabrielem dominae nostrae sanctae Mariae</i> .	[2] In principio, quando placuit nostro domino Deo, quod se uoluerit humiliare ad recreandum suum populum, <i>misit sanctum angelum Gabrielem ad nostram dominam sanctam Mariam</i> .

34. Medio: Per+Acusativo / ablativo

III	III	III
[5] Vnde tunc Filius Dei <i>per suam sublimem pietatem</i> uenit in quandam puellam, I nomine Mariam, de genere Dauid.	[5] Et tunc Filius Dei <i>sua magna pietate</i> uenit in quadam puella uirgine, quae uocabatur nostra domina sancta Maria, quae fuit de stirpe Dauid.	[5] Vnde tunc Filius Dei <i>per suam magnam pietatem</i> uenit in unam dominam uirginem, quae appellatur nostra domina sancta Maria, quae fuit de stirpe Dauid.

35. *Pro+gerundio — Ad+gerundio*

III	III	III
[14] Deus creauit homini equum <i>ad equitandum</i> , et ancipitrem <i>ad uenandum</i> , mutonem <i>ad comedendum</i> , lanam <i>ad induendum</i> , et boues ad culturam, et ignem <i>ad calefaciendum et illuminandum</i> , et cuncta alia creauit Deus <i>ad seruiendum</i> homini.	[14] Deus creauit homini equum <i>pro equitando</i> , et falconem <i>pro uenando</i> , et ouem <i>pro comedendo</i> , et lanam <i>pro uestiendo</i> , et ignem <i>pro calefaciundo</i> , et bouem <i>pro arando</i> , et omnes alias creaturas creauit Deus <i>ad seruiendum</i> homini.	[14] Deus creauit homini equum <i>ad equitandum</i> , et accipitrem <i>ad uenandum</i> , et arietem <i>ad comedendum</i> , et lanam <i>ad uestiendum</i> , et ignem <i>ad calefaciendum</i> , et bouem <i>ad arandum</i> , et omnes alias creaturas Deus creauit <i>ad seruiendum</i> homini.

36. *Completiva introducida por ut / pro+gerundio / ad+gerundio*

VII	VII	VII
[4] [...] Filius Dei natus fuit, ut culpam <i>destrueret</i> et peccatum.	[4] [...] Et Filius Dei natus est <i>pro delendo</i> peccatum et culpam.	[4] [...] Et Filius Dei fuit natus <i>ad delendum et destruendum</i> culpam et peccatum.
VIII	VIII	VIII
[7] [...] <i>Ipse tamen uenerat</i> , ut saluaret eos et eriperet <i>a diaboli potestate</i> .	[7] [...] Et ipse uenerat <i>pro saluando</i> eos et <i>pro extrahendo</i> eos a potestate diaboli.	[7] [...] Et ipse uenerat <i>ad saluandum</i> illos, et <i>ad eripiendum</i> illos de potestate diaboli.

37. *Ad+gerundio (acusativo) / In+gerundio (ablativo)*

V	V	V
[1] Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo absque aliquo interuallo <i>ad laudandum</i> illum, qui gloriam elargitur...	[1] Gloria est, fili, continua et frequens benedictio sine cessatione <i>in laudando</i> illum, qui dat gloriam...	[1] Gloria, fili, est continua et frequens beatitudo sine ulla cessatione <i>ad laudandum</i> illum, qui dat gloriam...

VI	VI	VI
[12] Cum Filius caelestis et summus tam te honorauerit in eo, quod naturam humanam sumpsit similem tuae naturae, amabilis fili, consulo tibi, deposcor, et praecipio, quantum possum, ut ponas omnes uires tuas <i>ad cognoscendum, amandum, honorandum, laudandum et seruiendum</i> Iesum Christum dominum nostrum, ut omnia uerba tua, uita tua, sint gloriae Deo grata.	[12] Cum Filius caelestis supernus honorauerit te tantum in hoc, quod cepit naturam humanam similem tuae, dilecte fili, ego do tibi consilium, et precor te, et tibi praecipio, ut carius possum, quod tu omnes uires tuas ponas <i>in cognoscendo, amando, honorando et seruiendo</i> domino nostro Iesu Christo, ut tuis uerbis et tua uita et tuis operibus Deo gloriae sis gratus.	[12] Cum caelestis superius Filius te tantum honorauerit in hoc, quod assumpserit humanam naturam similem tuae, amabilis fili, do tibi consilium, et precor, et praecipio, quantum possum, quod ponas omnes tuas uires <i>ad cognoscendum, amandum et honorandum et laudandum</i> nostrum dominum Iesum Christum, et seruiendum illi, ut tua uerba et tua uita et tua opera sint grata Deo gloriae.

38. *Ablativo con de / con a (ab)*

III	III	III
[6] <i>De illa uirgine</i> natus fuit Deus et homo simul...	[6] <i>Ab illa puella</i> natus fuit Deus et homo simul...	[6] <i>De illa domicella</i> natus est Deus et homo insimul...

39. *A quo / De quo*

XXXII	XXXII	XXXII
[4] <i>Si mala mulier uel concupiscentia huius mundi tibi consulit, quod plus quam Deum ipsam diligas, Spiritus sanctus tibi consulit plus quam omnia Deum te diligere; et si tu, fili, prauae mulieris credas consilio, tu mittis in captionem infernalis carceris tuum corpus, a quo ullo tempore non exhibis.</i>	[4] Si mala foemina tibi consulat, quod eam diligas plus quam Deum, sanctus Spiritus tibi dat pro consilio, quod ames plus Deum quam cetera; et si tu, fili, credas consilio malae mulieris, noueris, quod tu in carceras tuum corpus in carcere infernali, <i>a quo</i> nunquam exhibis.	[4] Si mala foemina tibi dat consilium, quod illum magis ames quam Deum, sanctus Spiritus tibi dat consilium, quod magis ames Deum quam omnia alia; et si tu, fili, credis consilio peruersae foeminae, scias, quod mittis tuum corpus in captiuitatem in infernalem carcerem, <i>de quo</i> nullo tempore exhibis.

40. In+ablativo / inter+acusativo / ablativo sin preposición

VII	VII	VII
[5] Quando uidebis, fili, mulierem aliquam cum paupertatis amictu, cuius aspectus denotet honestatem, et illa portet <i>in brachio suo</i> suum pulchrum puerum egene indutum...	[5] Quando, fili, uidebis aliquam pulchram mulierem paupere indutam, et suus aspectus significabit tibi honestatem, et illa portat suum pulchrum filium <i>inter sua brachia</i> inditum paupere	[5] Fili, quando uidebis aliquam pulchram iuuenem foeminam paupere uestitam, et illius aspectus tibi significat honestatem, et illa portat suum pulchrum filium <i>suis brachiis</i> paupere uestitum

41. (Ablativo) / Genitivo / Ablativo

VIII	VIII	VIII
[16] Oportet, fili, ut moriaris, uelis nolis. Ergo, postquam mori te oportet, placeat tibi mori in honore illius domini, qui te ex nihilo procreauit, ac tibi quicquid habes elargitur; qui etiam potest ignem perpetuum tibi dare, et qui paratus est tibi dare gloriam sempiternam, et qui <i>tua</i> uoluit <i>dilectione</i> mori.	[16] Mori te oportet, fili, uelis aut non. Ergo, postquam mori te oportet, opta seu desidera mori amore honorandi illum dominum, qui te creauit, et qui tibi dat omne, quod habes, et qui potest tibi dare ignem aeuerternum, et qui tibi uult dare gloriam, quae caret fine, et qui <i>amore tui</i> uoluit pati et mori.	[16] Conuenit te mori, fili, siue uelis siue nolis. Igitur postquam debes mori, uelis mori ad honorandum illum dominum, qui te creauit, et qui tibi dedit omne, quod habes, et qui tibi potest dare perdurabilem ignem, et qui tibi uult dare gloriam, quae non habet finem, et qui ex <i>tuo amore</i> uoluit mori.

42. Genitivo / dativo

III	III	III
[9] [...] quia homo est Altissimo inoboediens per peccatum, et Deus est <i>homini</i> inimicus, quando peccat...	[9] [...] quia per peccatum est homo inoboediens Altissimo et Deus est inimicus <i>homini</i> , quando committit peccatum...	[9] [...] quia per peccatum est homo inoboediens Altissimo et Deus est inimicus <i>hominis</i> , quando homo facit peccatum...

43. Partitivo: Ex+ablativo / Genitivo / De+ablativo

X	X	X
[5] [...] Et cum Filius Dei ab eis recessisset, uenit beatus Thomas, qui erat <i>unus ex duodecim apostolis</i> , qui dixerunt ei Iesum Christum resurrexisse.	[5] [...] Et ideo, quando Iesus Christus discessit ab eis, uenit sanctus Thomas, qui erat <i>unus apostolorum</i> , et dixerunt ei, quod Iesus Christus resurrexerat.	[5] [...] Et ideo quando Iesus Christus ab eis discesserat, uenit sanctus Thomas, qui erat <i>unus de apostolis</i> , ad quem dixerunt, quod Iesus Christus resurrexisset.